

Н. О. Глухенька

Вибійка

ВИБІЙКА – вид декоративно-ужиткового мистецтва; спосіб створення вибивних тканин; тканина з візерунком. Ін. назви – вибивання, друкуваниця, малюванка, димка. В Україні побутували олійна, кубова та запарна техніки руч. В. Найпоширеніші і найдавніші – олійна (відома від 11 ст.) та кубова. При олій. способі В. на покриту олій. фарбою дерев. дошку з рельєф. візерунком («манеру») накладають полотно, прокочують по ньому валиком, щоб малюнок відбився на тканині. Кубова В. виконується засобом резервування. Орнамент вибивають на тканині вапою (глина з клеєм і купоросом), після фарбування тканини її вимивають (т. зв. двоколірна В.). Інколи поєднували кубову В. з олійною (застосовували різнокольор. ручні дерев. штампи; для відтворення дріб. частинок орнаменту в дошку вбивали метал. пластинки та дротики). Вибивні декор. тканини використовують для оформлення інтер'єру житла (обклеювання стін), оббивки меблів, виготовлення постіл. білизни, рушників, фіранок, одягу тощо. Існують руч. та мех. способи друкування В. На території України ручна В. поширилася в 11 ст., її широко використовували у 17–18 ст. У 2-й пол. 18 ст. ручну В. почало витіснити мех. виробництво. На орнаментацию В. знач. вплив мав бароковий декор. розпис. Для укр. одноколір. та багатоколір. В. характерні геом. та квіткові орнаменти (зх.-укр. обл.), рослинні візерунки, поєднані із зображеннями птахів і тварин (сх.-укр. обл.). У штуч. виробках застосовували центрову композицію у вигляді розетки або квіткі, замкненої у коло чи багатокутник. У 1-й пол. 19 ст. у Києві виник місц. вид декор. В. (тканини з великими малюнками, що імітували парчу; темно-сині В. із жовтогарячими «соняч. колами», майстер А. Чернявченко). Осередки худож. В. – у Києві, Переяславі, Кролевці (Сум. обл.), Миргороді, Полтаві. У 20 ст. вибивні тканини виготовляли переважно способом фільмодруку; поширений також руч. розпис тканин (зокрема хусток) у техніці батик. На поч. 20 ст. робили орнамент В. за ескізами розписів Є. Пшеченка та Є.

Повстяного. У 20–30-х рр. поширилися вибивні тканини з сюжетно-темат. малюнками агіт. характеру. Традиції орнаментики укр. бароко розвивав Є. Повстяний. Наприкінці 40–50-х рр. вибивні тканини створювали художні артілі у Києві, Львові, Харкові, Одесі, Сімферополі, Ворошиловграді (нині Луганськ), Сталіно (нині Донецьк), зразки тканин для оббивки меблів та порт'єр – експерим. майстерні при Академії архітектури УРСР, вибивні тканини для одягу – Дарниц. (спец. вибивні цехи організовано 1951), пізніше – Черкас. шовк. комбінати, Терноп. та Донец. бавовн. комбінати. У 1960-х рр. виникла техніка В., що імітує малювання

пастеллю (запровадив П. Зайцев на Дарниц. шовк. комбінаті), техніка акварел. (растрового) друку та ін. На основі елементів нар. В. та декор. розпису розробляли ескізи нар. майстри [П. Глущенко](#), [В. Павленко](#), [М. Тимченко](#) та ін. Оригін. композиції, в основі яких традиції нар. рослин. орнаменту, створили художники [Н. Бондаренко](#), [З. Вишневська](#), [Н. Грибань](#), [Т. Іванова](#), [Т. Мороз](#), [Е. Титаренко](#) та ін.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Сидорович С. Й. Художня тканина західних областей УРСР. К., 1979;
2. Жук А. К. Сучасні українські художні тканини. К., 1985.

Бібліографічний опис:

Вибійка / Н. О. Глухенька // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-33906>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).